

Hanukià. Fragment d'hanukià, làmpada ritual jueva de nou braços

Tot i que hi ha presència documentada de jueus a la ciutat de Tortosa almenys des dels segles V-VI dC, que és la data proposada per a la famosa làpida trilingüe actualment conservada a la catedral, no abunden els testimonis materials relatius a aquesta minoria religiosa a la nostra ciutat més enllà d'alguns documents escrits. Per tant, aquesta peça arqueològica que es mostra a les sales del Museu de Tortosa, malgrat que en una primera ullada ens puga semblar molt humil, és molt interessant per conèixer la vida material dels jueus d'aquesta ciutat.

Aquesta hanukià o làmpada ritual jueva va aparèixer l'any 2000 a les excavacions arqueològiques practicades en un solar a la plaça de la Immaculada, al barri de Remolins, fetes prèviament a la cons-

trucció d'un bloc d'habitatges. Servia per a la festa jueva de la Hanukà, o de la consagració del temple, que commemora la purificació del temple de Jerusalem després de la seua profanació realitzada pel rei Antíoc IV Epifanes, el qual va regnar entre els anys 175 i 164 aC.

Un cop els jueus van recuperar el control sobre el temple, es van trobar que no més s'havia salvat de la profanació un petit recipient d'oli, que miraculosament va servir per mantindre encesa la me-

norà (un gran canelobre de set braços) durant els dies en què tardava a preparar-se el nou oli sagrat. La festa dura vuit dies pels volts de mitjan desembre i cada capvespre la família s'aplega per encendre cada dia un llum més, fins que al final s'encenen tots vuit, ja que el novè, anomenat *xamaix*, només serveix per encendre la resta.

Com a dada curiosa i orientativa del gran valor, entre econòmic i sentimental, que podien arribar a tindre aquestes làmpades entre els jueus, sobretot si estaven fetes amb materials nobles, és el fet que l'octubre de l'any 1383 un jueu de Tortosa anomenat Jucef Franc, en el moment d'atorgar testament i repartir els seus béns entre els hereus, va manar lliurar a l'únic dels dos fills mascles que tenia i que

continuava sent jueu "unes llumneres de anuqua de lautó", és a dir, unes làmpades amb la mateixa utilitat que aquesta, però de llautó. I a més li prohibia que se'n desfés sota cap concepte i que d'aquesta manera romanguessen en el nucli familiar.

Joan-Hilari Muñoz

Època medieval (segles XIV-XV)

Cultura jueva

Jaciment: plaça de la Immaculada, a Remolins

Núm. inventari: P006

Per saber-ne més:
Gabriel SECALL. *Les jueries medievals tarragonines*. Valls: Estudis Vallencs, 1983.
M. Josep ESTANYOL. *Judaisme a Catalunya, avui*. Barcelona: Pòrtic, 2002.
Ma. Cinta MONTANÉS. *Una troballa excepcional de la cultura jueva a Tortosa*. Recerca, 11 (2007), 285-292.